

FRANTIŠEK FERDINAND D'ESTE

1. STRUČNÝ ŽIVOTOPIS

NAROZEN:

OTEC:

MATKA:

VÝCHOVA:

NÁSLEDNÍK TRŮNU:

MANŽELKA:

KONÍČKY:

ZDRAVOTNÍ STAV:

POLITICKÉ ÚMYSLY:

EKO GYMNÁZIUM BRNO o.p.s.
přidružená škola UNESCO

VZTAH K ČECHŮM:

VZTAH K MAŽARŮM:

Materiál je součástí projektu „Odras 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

2. ATENTÁT

DENÍK: DEN SVATÉHO VÍTA

Neděle 28. 6. 1914. Konec června nemůže být v bosenské metropoli jiný než horký a nejinak je tomu dnes. Nejinak tomu možná bylo kdysi na Kosově poli ... Srbové si totiž dnes připomínají Vidovdan, výročí bitvy s Turky, národní porážky před 525 lety. Následník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este a jeho choť Žofie ve stejný den slaví čtrnáct let svého manželství. Jaká náhoda. Manévry byly úspěšně ukončeny, zbývá už jen s několika zastávkami projet městem a rozloučit se. Celé město je na nohou. Z hotelu Bosna v lázních Ilidža vyráží v 10 hodin kolona na dlouho připravovanou slavnostní cestu městem, po které se chtějí manželé co nejdříve vrátit ke svým dětem do Čech.

Nastupují do černého otevřeného vozu Graf & Stift spolu s jeho majitelem hrabětem Františkem Arnoštem Harrachem, guvernérem Bosny a Hercegoviny Oskarem Potiorekem a řidičem Leopoldem Lojkou z Telče. Z Ilidže je to na městskou radnici nějakých dvanáct kilometrů.

Po inspekci kasáren vyjela skupina pěti automobilů na oficiální návštěvu Sarajeva. Jeli jsme směrem k nábřeží zvaném Appelkai. Zařadil jsem rychlost asi 10 kilometrů, avšak na přání arcivévody jsem ještě zpomalil. Jeho císařsko-královská výsost si chtěla důkladně prohlížet okolí. První zastávka byla u poštovního vojenského úřadu, kde byl následník trůnu se svou choť pozdraven poštovním ředitelem a kde odeslal telegram na zámek Konopiště v Čechách, v němž sdělil svým dětem, že oba rodiče se vrátí již v úterý. Zároveň dovolil, aby se děti zúčastnily představení cirkusu na Konopišti. To na základě telegramu, již dřív arcivévodou přijatého.

Po několika minutách jsme pokračovali v jízdě. Kousek dále na nábřeží jsem upozoroval dva podezřelé mladíky a v tom okamžiku vyňal jeden z nich jakýsi předmět z brašny, udeřil jím o stožár elektrického vedení a mrštil s ním ihned na náš automobil. Byl to první atentát bombou, která sklouzla z vozu na zem. Měl jsem tolik duchapřítomnosti, že jsem zrychlil jízdu, a již se ozvala silná detonace několik metrů za námi. Bomba zasáhla následné auto hraběte Boos – Waldecka a zranila v něm jedoucí členy doprovodu, jmenovitě oberstleutenanta von Merizziho a von Waldecka. Dvorní dáma hraběnka Lanjusová vyvázla bez zranění. Střepinami bylo dále zasaženo asi šestnáct diváků. Automobil byl poškozen a vyřazen z další jízdy. Atentátník Čabrinovič skočil do řeky Miljacky, avšak byl stíhán a dopaden.

Cesta pokračovala po chvilce zdržení směrem k budově radnice, kde následníka očekával starosta Sarajeva s městskou radou. První promluvil arcivévoda František Ferdinand s neskrývaným rozhořčením: „Přijedeme do Sarajeva na návštěvu a jsme přivítáni bombami! To je ale skandál!“ Dále mluvil starosta Čurčić. Zdržení na radnici netrvalo ani půl hodiny.

Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

Na schodech radnice přivítal císařskou rodinu starosta Sarajeva: „Vaše císařská výsosti. Naše srdce jsou naplněna štěstím...” Víc už starosta říct nestačil. František Ferdinand se na něj vztekle obořil, ale po prosbě své ženy si projev poslechl do konce a podle protokolu na něj odpověděl.

Harrach: „Arcivévoda přečetl odpověď na řeč starostovu a pravil mně: Dnes ještě dostaneme pár kulek. Potom, když jsem hlásil zatčení Čabrinovičovo, prohodil: doufejme, že bude přísně potrestán, ale jen na několik roků, potom bude amnestie a obdrží ještě řád Františka Josefa. ... Po návštěvě na radnici mi arcivévoda dovolil sestoupit k mému vozu, odkud jsem přinesl pět střepin z bomby. Vzal jsem jednu a pravil: Děkuji, dám vám ji zasadit do medaile na památku za naše šťastné zachránění.“

Před nastoupením další jízdy jsem obdržel příkaz odchýlit se od plánované trasy a zamířit nejdříve k vojenské nemocnici, kde chtělo vysoké panstvo navštívit zraněného von Merizziho... a také jsem zaslechl, jak vévodkyně Žofie přemlouvala arcivévodu, aby přerušili další jízdu a oba nastoupili ihned cestu domů. Následník váhal, ale přesto nakonec rozhodl pokračovat v jízdě. Jeho manželka ho následovala.

Vozidla se dala opět do pohybu. Hrabě Harrach však již nevstoupil dovnitř vozu, kde před tím seděl na provizorním sedátku, ale zaujal postavení na stupátku levé strany automobilu, aby svým tělem chránil arcivévodu pře případným dalším útokem. Před obchodem Moritze Schillera jsem začal s vozem couvat, abych se vrátil zpět z ulice Františka Josefa na nábreží. V obchodu se zastavil pro sendvič i Gavrilo Princip zklamán zpackanou akcí i pozatýkáním svých kolegů, kteří ani nestačili požit jed. Princip vyšel z obchodu přesně v okamžiku, kdy do ulice zajel vůz hraběte Harracha stojícího na stupátku.

Sotvaže jsem odbočil do třídy Františka Josefa, zavolala Jeho Excellence hrabě Potiorek, který seděl vedle mě: Zastavit, jedete špatně, nejdříve do nemocnice, pak podle plánu dále! Náhle vyskočil ze špalíru, který tvořilo sarajevské obyvatelstvo na okrajích ulice, mladík, opřel se o pneumatiku na pravém stupátku vozu, který chvíli stál, a vypálil dvě rány. Vše bylo dílem okamžiku a ničemu jsem nemohl zabránit. První výstřel zasáhl arcivévodu do krku, druhý pronikl do těla vévodkyně. Po několika slovech týkajících se dětí, upadla manželka následníka trůnu do bezvědomí, zatímco František Ferdinand si přidržoval u úst šátek a stíral jím vycházející krev. Za několik okamžiků se rovněž zhroutil.

Ve shluhu a zmatku po atentátu zachoval rozvahu další pobočník arcivévody baron Rummerskirch. Vyskočil neprodleně z automobilu, který jel za naším vozem, obhlédl situaci a rozkázal nastoupit zpáteční cestu přes most k vládní budově, zvané konak. Auto se jen obtížně prodíralo vyrušeným zástupem. Před budovou jsem vystoupil, uchopil vévodkyni a vynesl ji do prvního poschodí. Všechno panstvo běželo mi v rozčilení vstříc, zatímco arcivévoda zůstal opuštěn ve voze. Upozornil jsem na tuto skutečnost, pánové

Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

se vrátili a vynesli následníka do budovy. Já jsem musel čekat s těžkým břemenem, až se našli sloužící, kteří odemkli dveře od bytu J. E. Potiorka. Vévodkyně byla uložena v ložnici. Mezitím se dostavila dvorní dáma hraběnka Lanjusová. Pomohl jsem ještě odstrojit vévodkyni. Arcivévoda byl uložen na pohovce v pracovně. Oba těžce ranění ještě žili. Přivolaní lékaři však vzápětí konstatovali smrt. Bylo něco před 11. hodinou dopoledne. Poslední rozkaz jsem obdržel přesně v 11 hodin a odvezl na poštovní úřad tři telegramy: císaři Františku Josefovi I., německému císaři Vilémovi II. a dětem následníka trůnu na zámek Konopiště.

ZDROJ: JEŽEK, M., TROJAN, P.: TAK NÁM ZABILI FERDINANDA, PRAHA 2014

KLÍČ: FRANTIŠEK FERDINAND D'ESTE

1. STRUČNÝ ŽIVOTOPIS

NAROZEN: 18. 12. 1863 ve Štýrském Hradci

OTEC: Karel Ludvík (bratr císaře Františka Josefa I.)

MATKA: Marie Annunciata (rod Bourbon z již. Itálie – Království obojí Sicílie.
Po porodech a nemoci (tuberkulóza) umírá matka r. 1871.

VÝCHOVA: Vychováván macechou Marií Terezií Portugalskou (3. žena otce).
Přísná výchova, studium historie, 1878 vstup do armády – poručík

NÁSLEDNÍK TRŮNU:

Po sebevraždě císařova syna Rudolfa na Mayerlingu (dodnes opředené mnoha záhadami) se stal neoblíbený František Ferdinand následníkem trůnu, což bylo pro císaře jistě tvrdým oříškem.

MANŽELKA:

Našel svoji životní lásku v méně urozené hraběnce českého původu Žofii Chotkové z Chotkova a Vojína (z rodu staročeské šlechty). Prakticky si ji vyvzdoroval u císaře Františka Josefa I.
Roku 1900 proběhla svatba na zámku v Zákupích. Byl to nerovný sňatek a císař si vymohl podepsání **renunciační** smlouvy, v níž se František Ferdinand vzdal nároku na trůn pro své děti. Byla to pro něj jistě velice těžká volba a chvíle. Láska však zvítězila a manželství bylo velice šťastné – i přes veškerá příkoří spojená s dvorními ceremoniály a přehlížením manželky Žofie císařským dvorem.

KONÍČKY: Lov se stal od dětství velkou vášní až přímo posedlostí.
Během svého života skolil 272 511 kusů divoké zvěře.
Další velkou vášní bylo cestování, první cesta vedla do Itálie, aby se podíval na statky, které zdědil po bohatém strýci Františku V. z Modeny pod podmínkou převzetí přídomku d'Este.
Dále pak navštívil: Egypt, Blízký východ, Turecko, Německo.
1892 se vypravil na vysněnou cestu kolem světa.

ZDRAVOTNÍ STAV:

Materiál je součástí projektu „Odráz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

Vyléčil se po třech letech z tuberkulózy. Okolí ho už „odepisovalo“ a nevěřilo v jeho uzdravení, což muselo na Františka Ferdinanda jistě negativně působit.

POLITICKÉ ÚMYSLY:

Toužil monarchii reformovat a modernizovat, zrovnoprávnit národy uvnitř monarchie (nelibost Maďarů a rakouských Němců).

VZTAH K ČECHŮM:

Vlastnil v Čechách velké statky a naučil se i česky, dá se říci, že měl k nám sympatie a navíc jeho velmi blízkým přítelem byl český šlechtic Arnošt Harrach, který mu poskytl právě i vůz s českým řidičem Leopoldem Lojkou na inspekční cestu do Bosny a Hercegoviny.

VZTAH K MAĎARŮM:

Vzhledem k odmítavému postoji vůči rakousko-uherskému vyrovnání nebyl příliš oblíben.

2. ATENTÁT

DENÍK: DEN SVATÉHO VÍTA

Neděle 28. 6. 1914. Konec června nemůže být v bosenské metropoli jiný než horký a nejinak je tomu dnes. Nejinak tomu možná bylo kdysi na Kosově poli ... Srbové si totiž dnes připomínají Vidovdan, výročí bitvy s Turky, národní porážky před 525 lety. Následník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este a jeho choť Žofie ve stejný den slaví čtrnáct let svého manželství. Jaká náhoda. Manévry byly úspěšně ukončeny, zbývá už jen s několika zastávkami projet městem a rozloučit se. Celé město je na nohou. Z hotelu Bosna v lázních Ilidža vyráží v 10 hodin kolona na dlouho připravovanou slavnostní cestu městem, po které se chtějí manželé co nejdříve vrátit ke svým dětem do Čech.

Nastupují do černého otevřeného vozu Graf & Stift spolu s jeho majitelem hrabětem Františkem Arnoštem Harrachem, guvernérem Bosny a Hercegoviny Oskarem Potiorekem a řidičem Leopoldem Lojkou z Telče. Z Ilidže je to na městskou radnici nějakých dvanáct kilometrů.

Po inspekci kasáren vyjela skupina pěti automobilů na oficiální návštěvu Sarajeva. Jeli jsme směrem k nábřeží zvaném Appelkai. Zařadil jsem rychlost asi 10 kilometrů, avšak na přání arcivévody jsem ještě zpomalil. Jeho císařsko-královská výsost si chtěla důkladně prohlížet okolí. První zastávka byla u poštovního vojenského úřadu, kde byl následník trůnu se svou chotí pozdraven poštovním ředitelem a kde odeslal telegram na zámek Konopiště v Čechách, v němž sdělil svým dětem, že oba rodiče se vrátí již v úterý. Zároveň dovolil, aby se děti zúčastnily představení cirkusu na Konopišti. To na základě telegramu, již dříve arcivévodou přijatého.

Po několika minutách jsme pokračovali v jízdě. Kousek dále na nábřeží jsem upozoroval dva podezřelé mladíky a v tom okamžiku vyňal jeden z nich jakýsi předmět z brašny, udeřil jím o stožár elektrického vedení a mrštil s ním ihned na náš automobil. Byl to první atentát bombou, která sklouzla z vozu na zem. Měl jsem tolik duchapřítomnosti, že jsem zrychlil jízdu, a již se ozvala silná detonace několik metrů za námi. Bomba zasáhla následné auto hraběte Boos – Waldecka a zranila v něm jedoucí členy doprovodu, jmenovitě oberstleutnanta von Merizziho a von Waldecka. Dvorní dáma hraběnka Lanjusová vyvázla bez zranění. Střepinami bylo dále zasaženo asi šestnáct diváků. Automobil byl poškozen a vyřazen z další jízdy. Atentátník Čabrinovič skočil do řeky Miljacky, avšak byl stíhán a dopaden.

Cesta pokračovala po chvilce zdržení směrem k budově radnice, kde následníka očekával starosta Sarajeva s městskou radou. První promluvil arcivévoda František Ferdinand s neskrývaným rozhořčením: „Přijedeme do Sarajeva na návštěvu a jsme přivítáni bombami! To je ale skandál!“ Dále mluvil starosta Čurčić. Zdržení na radnici netrvalo ani půl hodiny.

Materiál je součástí projektu „Odraž 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

Na schodech radnice přivítal císařskou rodinu starosta Sarajeva: „Vaše císařská výsosti. Naše srdce jsou naplněna štěstím...” Víc už starosta říct nestačil. František Ferdinand se na něj vztekle obořil, ale po prosbě své ženy si projev poslechl do konce a podle protokolu na něj odpověděl.

Harrach: „Arcivévoda přečetl odpověď na řeč starostovu a pravil mně: Dnes ještě dostaneme pár kulek. Potom, když jsem hlásil zatčení Čabrinovičovo, prohodil: doufejme, že bude přísně potrestán, ale jen na několik roků, potom bude amnestie a obdrží ještě řád Františka Josefa. ... Po návštěvě na radnici mi arcivévoda dovolil sestoupit k mému vozu, odkud jsem přinesl pět střepin z bomby. Vzal jsem jednu a pravil: Děkuji, dám vám ji zasadit do medaile na památku za naše šťastné zachránění.“

Před nastoupením další jízdy jsem obdržel příkaz odchýlit se od plánované trasy a zamířit nejdříve k vojenské nemocnici, kde chtělo vysoké panstvo navštívit zraněného von Merizziho... a také jsem zaslechl, jak vévodkyně Žofie přemlouvala arcivévodu, aby přerušili další jízdu a oba nastoupili ihned cestu domů. Následník váhal, ale přesto nakonec rozhodl pokračovat v jízdě. Jeho manželka ho následovala.

Vozidla se dala opět do pohybu. Hrabě Harrach však již nevstoupil dovnitř vozu, kde před tím seděl na provizorním sedátku, ale zaujal postavení na stupátku levé strany automobilu, aby svým tělem chránil arcivévodu před případným dalším útokem. Před obchodem Moritze Schillera jsem začal s vozem couvat, abych se vrátil zpět z ulice Františka Josefa na nábreží. V obchodu se zastavil pro sendvič i Gavrilo Princip zklamán zpackanou akcí i pozatýkáním svých kolegů, kteří ani nestačili požit jed. Princip vyšel z obchodu přesně v okamžiku, kdy do ulice zajel vůz hraběte Harracha stojícího na stupátku.

Sotvaže jsem odbočil do třídy Františka Josefa, zavolala Jeho Excellence hrabě Potiorek, který seděl vedle mě: Zastavit, jedete špatně, nejdříve do nemocnice, pak podle plánu dále! Náhle vyskočil ze špalíru, který tvořilo sarajevské obyvatelstvo na okrajích ulice, mladík, opřel se o pneumatiku na pravém stupátku vozu, který chvíli stál, a vypálil dvě rány. Vše bylo dílem okamžiku a ničemu jsem nemohl zabránit. První výstřel zasáhl arcivévodu do krku, druhý pronikl do těla vévodkyně. Po několika slovech týkajících se dětí, upadla manželka následníka trůnu do bezvědomí, zatímco František Ferdinand si přidržoval u úst šátek a stíral jím vycházející krev. Za několik okamžiků se rovněž zhroutil.

Ve shluhu a zmatku po atentátu zachoval rozvahu další pobočník arcivévody baron Rummerskirch. Vyskočil neprodleně z automobilu, který jel za naším vozem, obhlédl situaci a rozkázal nastoupit zpáteční cestu přes most k vládní budově, zvané konak. Auto se jen obtížně prodíralo vyrušeným zástupem. Před budovou jsem vystoupil, uchopil vévodkyni a vynesl ji do prvního poschodí. Všechno panstvo běželo mi v rozčilení vstříc, zatímco arcivévoda zůstal opuštěn ve voze. Upozornil jsem na tuto skutečnost, pánové

Materiál je součástí projektu „Odraz 1. světové války v moderní výuce“ a je prostřednictvím „Programu na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání v roce 2014“ spolufinancován MŠMT.

se vrátili a vynesli následníka do budovy. Já jsem musel čekat s těžkým břemenem, až se našli sloužící, kteří odemkli dveře od bytu J. E. Potiorka. Vévodkyně byla uložena v ložnici. Mezitím se dostavila dvorní dáma hraběnka Lanjusová. Pomohl jsem ještě odstrojit vévodkyni. Arcivévoda byl uložen na pohovce v pracovně. Oba těžce ranění ještě žili. Přivolaní lékaři však vzápětí konstatovali smrt. Bylo něco před 11. hodinou dopoledne. Poslední rozkaz jsem obdržel přesně v 11 hodin a odvezl na poštovní úřad tři telegramy: císaři Františku Josefovi I., německému císaři Vilémovi II. a dětem následníka trůnu na zámek Konopiště.

ZDROJ: JEŽEK, M., TROJAN, P.: TAK NÁM ZABILI FERDINANDA, PRAHA 2014

Autor: Mgr. Pavel Vaníček
E-mail: vanicek@eko-g.cz